

4-4-05, Lovina, Bali.

De derde dag op de stichting High 5Rehab.

Om 9 uur vertrekken we vanaf de stichting om langs 5 kinderen te gaan voor een bezoek aan huis. Kinderen die niet in behandeling zijn. Kinderen die geestelijk en lichamelijk gehandicapt zijn kunnen geen verbetering lichamelijk krijgen op de stichting. Zij krijgen eens per maand een bezoekje en een zak met groente, fruit, melkpoeder, kleding en vitaminesiroop. We gaan met drie, Komo onze chauffeur en manager van de stichting, Marieke en ik. Als eerste bezoeken we een meisje van een jaar of zes. Ze heet Komang. Om er te komen rijden we zo'n 10 minuten door het dorp. Over kleine paadjes en door smalle straatjes met kinderen in nette schooluniformpjes. Ze willen niet echt aan de kant, dus rijden we tuterend door onoverzichtelijke bochten en ontwijken allerlei bromscooters die zo hard rijden dat het hier wel hun broekzak moet zijn. Op een rustig en smal weggetje, omgeven met veel bananen- en papayabomen parkeren we half op de weg. We staan half in de bomen, en er kan nog net een auto langs ons rijden over de andere helft van de weg. Een smal wandelpaadjie door het groen moeten we hebben. We komen een stroomdraad tegen op ongeveer anderhalve meter hoogte. Wij moeten eronderdoor, terwijl een heel leger, van 1,5 cm lange rode mieren, eroverheen marcheert. Komo limbo danst eronderdoor. Wij doen het maar niet, voor het geval er een mier zijn evenwicht verliest en in een van onze neusgaten verdwijnt. Het paadje is zo'n 50 meter lang en eindigt op een binnenplaatje waar het naar varken ruikt. We zien niemand behalve een klein meisje in een blauw hemdje onzeker om zich heen kijkend. Ze zit op een plastic zak voor een betonnen hutje op een betonnen veranda. Als we het binnenplaatsje opkomen roepen we "permissie". Uit een houten schuurtje vlak bij het huisje komt uit de deur eerst een wolk stoom en dan een vrouwtje te voorschijn. Ze begroet ons en uit het huisje komt een man naar buiten. We geven ze een hand en nemen plaats op de twee treden van de betonnen veranda bij Komang. Komang kan niet praten en niet lopen. Zitten kan ze wel zelfstandig. Zittend bij haar kletst Marieke met de ouders en vertelt ze mij dat Komang een rolstoel heeft gekregen van de stichting, maar dat haar ouders haar er niet in zetten. Ze zit (waarschijnlijk zoals altijd) op het harde beton. We geven ze de zak met gezonde dingen en de uitleg over de vitaminesiroop. Volgende maand komt Marieke weer even langs en kan ze Komang misschien meenemen naar een zwembad of de Hotspring. We geven ze een hand en worden met een "Terima kasih" hartelijk bedankt en de moeder begeleidt ons dankwoorden brabbelend, onder de mieren door naar de auto. We rijden een stuk terug vanwaar we gekomen zijn slaan opeens linksaf een klein weggetje in. Na zo'n tweehonderd meter stoppen we en Komo stuurt ons achteruit een nog smaller weggetje in. Zelfs scooters kunnen de auto hier niet passeren. Aan het eind van het weggetje stappen we uit en worden begroet door een heel gezin dat nieuwsgierig buiten staat. Oma houdt een babytje vast dat strak gespannen gestrekte beentjes heeft. Armpjes krachtig gebogen, een soort tjakka stand. Wit omrande oogjes en als het een keel opzet zie je in het mondje ook een wittige sluijer. Het komt op mij niet zeer gezond over. Een oudere broer van een jaar of 14 heeft een intelligente blik en blijft net als zijn jongere zusje bij ons als we naar het huisje lopen. Marieke zegt me het nooit leuk te vinden zo'n huisje binnen te gaan, vanwege de hygiëne. Maar we kunnen het niet maken om niet naar binnen te gaan, dus trekken we beleefd ook onze slippers uit, gaan twee vochtige betonnen treetjes op en het huisje binnen. Op een gevlochten rieten mat gaan we zitten en oma komt met

het kindje bij ons zitten en houdt niet op over iets van "habis". Voorzover ik weet betekend het iets van "op". Marieke verteld me dat het kleintje tyfus heeft en het medicijn dat ze gekocht heeft als op is. Het kindje ziet er echt ziek uit en huilt veel. Marieke praat met de vrouw die het nog altijd strak gespannen staande huilende lijfje vast heeft. Ik vraag Marieke of de MRI-scan die bij haar op haar kantoor hangt van dit kindjes is. Ja is het antwoord. Ik zie een puzzel stukje vallen. Op de scan is te zien dat er weinig tot geen grote hersenen aanwezig zijn in het hoofdje. We geven de zak met groent, fruit, melk en kleding. De oudere vrouw wordt uitgelegd hoe ze de vitaminesiroop moet doseren. De gaan weer, na "therima kassi", slippers weer aan en de auto in. We gaan even bij de dokter van Lovina langs. Met hem werkt Marieke af en toe samen. Het lijkt van buiten een verkoop stalletje zoals die in alle straten te vinden zijn. Van binnen is het een balie en een deur erachter. Achter de deur ontmoeten we hem. De dokter is een dikke vrij jonge Balinese man met veel dure medicijnen in een vitrine kast. Marieke heeft zijn advies en helaas ook zijn medicijnen nodig voor de kinderen. Hij zit aan zijn bureau met twee stoelen er tegenover. Naast het bureau staat een assistent, die luistert en kijkt. Ik zit er een beetje overbodig bij als Marieke en de dokter in het Indonesisch een gesprek hebben. Uit eindelijk gaan we de deur weer uit met een klein flesje en een pipetje. We hebben niet genoeg geld mee, maar Marieke is hier een bekende en het geld komt er wel. Of ze laat het brengen of het wordt opgehaald op de stichting.

We gaan richting de voormalige hoofdstad van Bali. "De grote stad" voor mensen uit Lovina. Singaraja ligt op ongeveer 15 minuten met de auto ten oosten van Lovina.

Als eerste bezoeken we een meisje dat voor een klein huisje in een rolstoel zit. Het ruikt er naar varkens en af en toe komt er een vlaag urine-lucht voorbij. Als je het terreintje opkomen, komt ook moeders naar buiten. Ze wonen in een rustige omgeving. Het voorbijkomende verkeer, af en toe een klein smal autootje, manoeuvreert langs onze geparkeerde auto en zorgt voor het enige geluid. Af en toe geknor en geschuifel van de varkens van de burens. Naar dit meisje wordt omgekeken. Er zijn extra kussentjes in haar rolstoel geplaatst en ze heeft de mogelijkheid om te plassen in haar rolstoel. Onder de zitting met gat, staat een opvangbakje. We constateren dat deze geleegd moet worden aan de urine lucht afgeleid. We geven ook moeder en dochter groente, fruit, melk kleding en fruit. Moeders is er zichtbaar en hoorbaar blij mee. Ze ziet er een stuk pienterder uit dan het omaatjes van daarnet.

Marieke stelt me altijd voor als haar schoonzusje en verteld dan dat ik dezelfde studie doe als zij gedaan heeft. Ze vraagt dan heel duidelijk of ik het kindje mag aanraken. Het antwoord is eigenlijk altijd "ja". Ik voel aan een van de spastische voetjes. Hoe je ertegenin kunt duwen, er een gelijke druk blijft terwijl je het voetje wel langzaam kunt bewegen. Dit meisje is een poos in behandeling geweest, maar zonder geestelijke inspanning geen lichamelijke vooruitgang. Na een inmiddels standaard praatje over maandelijks bezoek en mogelijk zwembad-therapie-uitje, gaan we de auto weer in. Niet veel verderop stoppen we aan de rand van een iets grotere weg. Hier kun je elkaar passeren zonder van de weg te moeten. Het is een weg zoals velen, met aan beide kanten een smal afwateringskanaaltje van beton. Ja je staat versteld van wat er allemaal van beton wordt gemaakt. Over de openriolen van vroeger, liggen

betonnen platen om er overheen te kunnen met meestal scooters, lopend en soms met een auto. De betonnen platen liggen voor kleine gangetjes en paadjes, voor huisingen en voor winkels. Ze hebben breedte afmetingen van 15 tot 30 cm en zijn 20-50 cm diep. De meeste afwateringskanaaltjes staan droog en liggen vol met rommel, vooral met plastic wat hier overmatig wordt gebruikt. Ze pakken hier alles, ja werkelijk alles is. Snoepjes er stuk verpakt, zakjes chips en nootjes per een mondvul verpakt, shampoo, wasmiddel en koffie per eenmalig gebruik verpakt. Een ware afspiegeling van de eendagsvlieg. Het korte termijngeluk viert zege boven het lange.

Terug naar ons bezoek. Uitgestapt steken we een vrij breed kanaaltje over en via een betonnen plaat lopen we een steegje in tussen allemaal huisjes. Ooit waren deze huisjes misschien bepleisterd, maar het zijn slechts schilvers lichtere kleuren die nog op het donkere beton hechten. Op deze vierkante simpele huisjes worden geen dakpannen, maar golfplaten gebruikt. Bruin rood geworden met hier en daar een nieuwe zilverkleurige plaat. Naast het paadje van aangestampte aarde/zand, lopen kleine afwateringskanaaltjes, niet allemaal van beton, soms zijn ze gewoon uitgegraven in de harde grond. Er staan wat wasrekken hier en daar en ze zien 5 jonge hondjes stoeien tussen een stel kinderen. We komen aan het eind van het paadje. Aan de linkerkant staat een winkeltje waar je drinken kunt kopen. Ervoor en erin hangt allemaal wasgoed. Alles zoveel mogelijk overdekt, want het regenseizoen is nog niet afgelopen. Hoewel het al april is, komen er nog steeds enkele buien per dag uit de lucht vallen. De regentijd heeft tot vorig jaar steeds tot half februari geduurd, maar de wereld is een beetje van slag, dus accepteert iedereen ook dit vreemde euvel.

Marieke ziet een kinderwagen staan en we lopen erheen, een oud vrouwtje komt op ons af en groet ons. Zij is de oma. In de kinderwagen ligt een meisje. Ze reageert niet op ons, heeft mooie lange vingertjes aan vreemde maximaal gekromde handjes polsen en ellebogen. Armen en beentjes bestaan slechts uit botten en pezen. Haar oma haalt haar uit de kinderwagen waar ze half zittend in ligt. Oma gaat in de schaduw op een bankje zitten bij een aantal andere vrouwen. We gaan naast oma zitten en er wordt speciaal voor ons limonade gemaakt met ijsklontjes en een tweedehands rietje. Een warm gebaar voor een zo arme omgeving. Een omgeving waar het om overleven gaat. Zelfs de jonge hondjes zien er mager uit en slecht verzorgd uit, maar spelen levenslustig met een vies jongentje, valk voor het plankje wat als onze bank dient. Het meisje heet Putu Sari. Ze heeft alleen haar oma. Ze heeft quadriplegie en is al haar hele negenjarige leventje geestelijk tot niets in staat. Marieke neemt haar op schoot, ze is niet groter dan een tweejarig kind en weegt nog minder. Speeksel loopt gestaag uit haar mond. Ook hier worden melk en kleding met dank ontvangen. Groente is al eerder deze week gebracht. Voordat ik begin te sibben aan de limonade, spreken Marieke en ik af om zodadelijk meteen een colaatjes te kopen en op te drinken. We hebben geen zin in buikpijn en diaree. We blijven niet lang en niet veel limonade. Maar onze dank voor hun gebaar is groot. We nemen afscheid en verlaten deze indrukwekkend trieste plaats via het paadje van aarde tussen de verlepte betonnen muren met van onder weggerotte houten deuren erin. Het volgende bezoek is aan een jongetje van 11 jaar. We komen aan in een grote plas, het heeft net geregend. En bij gebrek aan beter parkeren we er half in. Komo blijft in de auto. We lopen het parkeerterreintje af, steken een klein muurtje en een breed afwateringskanaal over. We komen op een smal aarden paadje parallel aan de auto. We lopen een stukje terug en gaan een smal roesten afgebladerd hekje binnen. Ik wil het dicht doen, maar een vrouw wil ook mee naar binnen. Zij sluit knarsend het hekje achter ons. We komen op

een klein binnen plaatje van aan dichte aarde. Rechts van ons staat een muur die misschien ooit wit was met twee houten planken als deurtjes erin. Ooit zeker tien centimeter langer geweest aan de onderkant. Links van ons is een overdekte veranda met gladde stenen betegeld. De vader en moeder schudden ons de hand en een verlegen zusje van een jaar of zes, loopt een van de kamertjes van het huisje binnen. We worden duidelijk gemaakt dat we moeten gaan zitten. Er staan losse zit elementen, ooit samengevoegd een net blauw bankje geweest. Nu is aan het versleten blauwe â€˜leerâ€™™ goed te zien welke zitting het meest wordt bezeten. Witte stroken stof en een zweem van vaal blauw, daar ga ik op zitten, een favoriete plek. Marieke naast me en moeder en vader tegenover ons. Het verbaast me dat ze hun gehandicapte kindje niet op de voorgrond zetten. Zo was het tot nu toe steeds en men weet waar we voor komen. De buurvrouw blijft nieuwsgierig op het binnenplaatsje staan kijken. Het gesprek tussen Marieke en de ouders gaat over het jongetje. Ik vang het woord â€˜sakitâ€™™ op. Dit betekend pijn, veel meer versta ik niet. Dan bemoeit de buurvrouw zich ermee, ze dringt erop aan dat Marieke en ik het jongetje even zien. De vader gebaard naast hem waar een groen-rood gestreept gordijn in een deuropening hangt. Hij zegt iets van veel pijn, en gaat dan toch schoorvoetend naar het gordijn. Zijn vrouw staat ook op. Hij houdt het gordijn open voor haar en voor ons. Marieke gaat eerst en zegt mij dat ze denkt dat het jongetje waarschijnlijk aan het doodgaan is. Als ze hem ziet draait ze zich naar me toe en zegt als ik naar het jongetje in bed kijk â€˜hij is al overledenâ€™™. Hij ligt in een tweepersoons bed met zijn hoofd op een kussen. Een witte strook stof loopt onder zijn kin door en is op zijn hoofd aan elkaar geknoopt. Zijn bruine gezichtje ziet bleek en het lijkt alsof hij tevreden slaapt. De vader en moeder hebben tranen in hun ogen. We omarmen ze en spreken woorden van medeleven. Wat kun je meer? Wat wordt er verwacht? Een andere cultuur, maar verdriet is verdriet. De nieuwsgierige buurvrouw komt ook kijken. Dat ze het nog niet weet heeft te maken met de op handen zijnde bruiloft in de buurt. Ze wilden deze niet verstoren met de dood van Wayan. Marieke haalt Komo uit de auto en ook hij geeft zijn blijk van medeleven. We geven ze geld voor de begrafenis en laten groent fruit en vitamines achter voor het hele gezin. In de kamer vroeg Marieke of ze Wayan nog even mocht bekijken, ze kreeg toestemming en sloeg het dekentje terug. Ze prevelde een gebedje en we vroegen ons af of dit niet de beste oplossing was voor Wayan, een zwaar geestelijk en lichamelijk gehandicapt jongetje en zijn ouders. Met een tweestrijdig triest gevoel lopen we naar de parkeerplaats. het is stil in de auto als we terug rijden naar Lovina.